
ANNALES
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN — POLONIA

VOL. LIV/LV

SECTIO G

2007-2008

Wydział Prawa i Administracji UMCS
Katedra Prawa Rolnego i Gospodarki Gruntami

RADOSŁAW PASTUSZKO

*Instrumenty prawne jednolitej wspólnej organizacji
rynków rolnych*

Legal instruments of the uniform common organisation of agrarian markets

WSPÓLNA ORGANIZACJA RYNKÓW ROLNYCH

Zgodnie z art. 34 ust. 1 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską z 27 marca 1957 r. (TWE)¹, do osiągnięcia celów wspólnej polityki rolnej (WPR) ustanowiona została wspólna organizacja rynków rolnych.

Wspólna organizacja rynku rolnego (niezależnie od przyjętej postaci²) może obejmować wszelkie środki konieczne do osiągnięcia celów wspólnej polityki rolnej, a zwłaszcza regulację cen, subwencje służące produkcji i wprowadzaniu na rynek różnych produktów, systemy magazynowania i przewozu oraz wspólne mechanizmy stabilizacji przywozu i wywozu (art. 34 ust. 2 TWE). W dziedzinach objętych wspólną organizacją państwa członkowskie nie mają kompetencji do interweniowania za pomocą jednostronnie wydanych przepisów krajowych w mechanizm regulowany przez wspólną organizację rynku.³

¹ Tekst skons. Dz.U. UE C 321 z dnia 29 grudnia 2006 r., s. 37–87.

² Zgodnie z art. 34 ust. 1 TWE, wspólna organizacja rynku może przybrać postać wspólnych reguł konkurencji; obowiązkowej koordynacji krajowych organizacji rynkowych oraz europejskiej organizacji rynkowej. W praktyce regulacja rynku przybiera w przeważającej części przypadków formę europejskiej organizacji rynkowej (art. 34 ust. 1 lit. c TWE) właściwej dla danego produktu rolnego (rynki branżowe).

³ Por. wyrok ETS z 26 maja 2005 r. C-283/03, A. H. Kuipers v. Productschap Zuivel, LEX nr 221205; wyrok ETS z 14 października 2004 r., C-173/02, Królestwo Hiszpanii v. Komisja Wspólnot Europejskich ZOTSiSPI 2004/10B/I-09735.

W celu zapewnienia stabilizacji rynków oraz odpowiedniego poziomu życia ludności wiejskiej, w ramach WPR opracowano zróżnicowany system wsparcia dla poszczególnych sektorów produkcji, na który składają się różnorodne instrumenty bezpośredniej interwencji w produkcję i obrót produktami rolnymi.⁴

Instrumenty polityki rynkowej mają charakter ściśle publicznoprawny. Są stosowane w zakresie produkcji i obrotu hurtowego produktami rolnymi, w naturalny jednak sposób wpływają również na obrót detaliczny, w szczególności na wysokość cen produktów rolnych i żywnościowych.

W dotychczasowym stanie prawnym regulacja rynków rolnych określona była w pierwszym rzędzie w rozporządzeniach Rady (WE) w sprawie organizacji określonego rynku rolnego (tzw. „rozporządzeniach bazowych” lub „rozporządzeniach podstawowych”⁵). Wskazanim rozporządzeniom towarzyszyły zbiory kolejnych rozporządzeń Rady oraz Komisji (o charakterze wykonawczym). W konsekwencji regulacja danego rynku ustanawiana była w drodze nawet kilkudziesięciu lub nawet kilkuset aktów normatywnych.⁶ Taki stan rzeczy bynajmniej nie ułatwiał zachowania spójności regulacji prawnej w omawianym zakresie. W znaczącej części „rozporządzenia podstawowe” miały tę samą strukturę i wiele wspólnych przepisów, zawierały nader często rozwiązania identycznych lub podobnych problemów.

Stosownie do postulatów legislacyjnej reformy organizacji rynków rolnych, konieczne stało się opracowanie jednolitego aktu normatywnego, który określi zasady regulacji wspólnej organizacji rynkowej. Cel ten został zrealizowany przez uchwalenie rozporządzenia Rady (WE) nr 1234/2007 z 22 października 2007 r., ustanawiającego wspólną organizację rynków rolnych oraz przepisy szczegółowe dotyczące niektórych produktów rolnych (rozporządzenie o jednolitej wspólnej organizacji rynku).⁷

⁴ Na temat wspólnej organizacji rynków rolnych w UE zob. w szczególności: A. Jurciewicz, B. Kozłowska, E. Tomkiewicz, *Wspólna polityka rolna. Zagadnienia prawne*, Warszawa 2007; M. Cardwell, *The European Model of Agriculture*, Oxford 2004.

⁵ Tytułem przykładu: rozporządzenie Rady (WE) nr 1254/1999 z 17 maja 1999 r. w sprawie wspólnej organizacji rynku wołowiny i cielęciny (Dz.U. UE L 160 z 26.06.1999, s. 21–47); rozporządzenie Rady (WE) nr 1255/1999 z 17 maja 1999 r. w sprawie wspólnej organizacji rynku mleka i przetworów mlecznych (Dz.U. UE L 160 z 26.06.1999, s. 48–72); rozporządzenie Rady (WE) nr 1784/2003 z 29 września 2003 r. w sprawie wspólnej organizacji rynku zbóż (Dz.U. UE L 270 z 21.10.2003, s. 78–95); rozporządzenie Rady (WE) nr 318/2006 z 20 lutego 2006 r. w sprawie wspólnej organizacji rynków w sektorze cukru (Dz.U. UE L 58 z 28.02.2006, s. 1–31).

⁶ Przykładowo – rynek zbóż regulowany jest formalnie w drodze 127 aktów normatywnych; rynek owoców i warzyw – 150 aktów; rynek mleka i przetworów mlecznych – 150 aktów. Dane podane za oficjalną statystyką systemu EUR – lex: http://eur-lex.europa.eu/pl/legis/20080401/chap_0360.htm.

⁷ Dz.U. UE L 299 z 16.11.2007, s. 1–149, cyt. dalej jako WOR lub jako rozporządzenie nr 1234/2007.

Uproszczenie ram prawnych WPR stanowi od pewnego czasu wyraźny cel działań Wspólnoty. Wyrazem wskazanego założenia stało się przyjęcie rozporządzenia Rady (WE) nr 1782/2003 z 29 września 2003 r., ustanawiającego wspólne zasady dla systemów wsparcia bezpośredniego w ramach wspólnej polityki rolnej i ustanawiające określone systemy wsparcia dla rolników.⁸ Rozporządzenie nr 1782/2003 określa horyzontalne ramy prawne dotyczące płatności bezpośrednich i łączy szereg systemów wsparcia w system płatności jednolitej.

W porównaniu z dotychczasową sytuacją prawną rozporządzenie nr 1234/2007 nie dokonuje istotnych zmian merytorycznych w porównaniu z dotychczasową sytuacją prawną, w szczególności w zakresie środków wsparcia cenowego przewidzianego w instrumentach opracowanych w przeszłości (motyw 10 preambuły cyt. rozp.).

Dokonana rozporządzeniem nr 1234/2007 reforma legislacyjna polega w pierwszym rzędzie na połączeniu przepisów zawartych w rozporządzeniach podstawowych w ramach jednego aktu prawnego (motyw 6 preambuły cyt. rozp.). Drugą płaszczyzną jest zastąpienie dotychczasowego podejścia sektorowego jednolitym podejściem horyzontalnym – wspólnym dla wszystkich rynków branżowych (motyw 11 preambuły cyt. rozp.). Analizowane rozporządzenie ujednoliciło rozwiązania zawarte do tej pory w kilkudziesięciu aktach normatywnych i stanowi jednolitą podstawę do prowadzenia polityki interwencji w rolnictwie.

W dalszej części zostanie przedstawiony zarys systemu instytucji prawnych określonych w rozporządzeniu Rady (WE) nr 1234/2007, ustanawiającym wspólną organizację rynków rolnych.⁹

RYNEK WEWNĘTRZNY

INTERWENCJA RYNKOWA

W ramach podstawowych sposobów regulacji rynku wewnętrznego, prawo wspólnotowe wyszczególnia następujące środki interwencji rynkowej: ceny rolne; skup i zbytnie interwencyjne; dystrybucję wśród najbardziej potrzebujących; dopłaty z tytułu przechowywania produktów.

Najbardziej tradycyjną kategorię instrumentów stanowią **ceny rolne**. Zgodnie z art. 34 ust. 2 zd. 2 TWE, polityka cenowa prowadzona przez Wspólnotę

⁸ Dz.U. UE L 270 z 21.10.2003, s. 1–69.

⁹ Podjęta analiza ograniczona jest do instrumentów bezpośredniej ingerencji w produkcję i obrót produktami rolnymi uregulowanymi rozp. nr 1234/2007. Celem rozważań jest określenie systemu interwencyjnych rozwiązań prawnych w rolnictwie. Inną płaszczyzną wsparcia rynkowego stanowi system wsparcia bezpośredniego producentów rolnych, określony cyt. rozporządzeniem nr 1782/2003.

powinna się opierać na wspólnych kryteriach i jednolitych metodach kalkulacji. Na tym tle szczególnie wyraźny wydaje się jednolity wymiar WPR dla wszystkich państw członkowskich, niezależny od różnic produkcyjnych występujących między poszczególnymi regionami.

Cena referencyjna stosowana jest w odniesieniu do rynków zbóż, ryżu, cukru, wołowiny i cielęciny, mleka i przetworów mlecznych (masła i odtłuszczonego mleka w proszku) oraz wieprzowiny (art. 8 WOR). Cena referencyjna nie ma bezpośredniego znaczenia w obrocie produktami rolnymi. Relacja (różnica) między normatywnie określoną ceną referencyjną a średnią wysokością cen rynkowych danego produktu stanowi podstawę do stosowania innych instrumentów rynkowych – cen interwencyjnych oraz dopłat z tytułu przechowywania produktów rolnych.¹⁰ Wysokość cen referencyjnych jest określona w stawce nominalnej w art. 8 WOR. W razie zmian w produkcji i sytuacji rynkowej Rada może zmienić ceny referencyjne ustalone w rozp. nr 1234/2007.

Cena interwencyjna oznacza cenę zakupu produktów w ramach interwencji publicznej (art. 2 ust. 2 lit. c rozp. nr 1234/2007). Jest to cena oferowana przez państwowe agencje interwencyjne producentom rolnym, jeżeli średnia cena rynkowa danego produktu jest przez określony czas niższa niż poziom ceny referencyjnej. Cena interwencyjna ma więc charakter ceny gwarantowanej, która z założenie pozwala producentowi uzyskać wyższy dochód w niesprzyjającej sytuacji wolnorynkowej.¹¹ Zakres przedmiotowy stosowania ceny interwencyjnej obejmuje produkty, dla których przewidziano ceny referencyjne (por. art. 18 – 24 WOR).

Wysokość ceny interwencyjnej jest określana przede wszystkim na podstawie ceny referencyjnej – odpowiada bądź jej pełnej wysokości (sektor zbóż, ryżu – art. 18 i 19 WOR), bądź jej określonej poziomowi (na rynku cukru wynosi 80% ceny referencyjnej – art. 20 cyt. rozp.). Wysokość ceny interwencyjnej może być również określana bezpośrednio przez KE w drodze rozporządzenia (rynek wołowiny i cielęciny – art. 20 WOR). Stosowanie ceny interwencyjnej w ramach interwencji publicznej (art. 10–17 cyt. rozp.) należy do najbar-

¹⁰ Por. wyrok ETS z 6 grudnia 2005 r., C-461/03, *Gaston Schul Douane-expediteur BV v. Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit*, LEX nr 225985. Cytowane w opracowaniu orzeczenia odnosiły się do stanu prawnego obowiązującego przed wejściem w życie rozp. nr 1234/2007. Analizowane rozporządzenie nie uchyla, co do zasady, poszczególnych instrumentów ani nie zmienia zasad ich stosowania. W związku z tym przedstawione orzeczenia zachowują swoją aktualność w zakresie wskazania na podstawowe cele, elementy i przesłanki stosowania poszczególnych instytucji polityki rynkowej.

¹¹ Por. wyrok ETS z 14 marca 2002 r., C-340/98, *Republika Włoska v. Rada Unii Europejskiej* LEX nr 111970; postanowienie SPI z 28 czerwca 2005 r., T-386/04, LEX nr 221675; *Eridania Sadam SpA i inni v. Komisja Wspólnot Europejskich*; wyrok ETS z 26 maja 2005 r., C-283/03, LEX nr 221205.

dziej tradycyjnych i rozpowszechnionych mechanizmów regulacji rynku. Przewidziane rozp. nr 1234/2007 reguły skupu interwencyjnego mają charakter restrykcyjny. Przedmiotem interwencji mogą być jedynie ściśle oznaczone w art. 10 produkty o określonej minimalnej jakości i ilości. Stosowanie ceny interwencyjnej jest dopuszczalne jedynie w tzw. okresach otwarcia, określonych w art. 11–16 WOR, przy uwzględnieniu wskazanej wcześniej relacji między ceną referencyjną a średnią ceną rynkową.

Kolejnym rodzajem ceny przewidzianej w analizowanym rozporządzeniu jest **cena minimalna**, która została bezpośrednio określona w stawce nominalnej dla buraków cukrowych. Zgodnie z art. 49 ust. 2 cyt. rozp. jest to najniższa cena, jaka może zostać zaoferowana wytwórcy produktu rolnego przez przedsiębiorstwo cukrownicze.¹² Faktyczna wysokość ceny minimalnej może zostać skorygowana w związku z jakością produktu.

Produkty, które zostały nabyte w ramach skupu interwencyjnego (interwencji publicznej), mogą być następnie przedmiotem zagospodarowania w dwojakiej postaci. Podstawowym sposobem jest **zbyt zapasów interwencyjnych** (art. 25 rozp. nr 1234/2007), który oznacza sprzedaż produktów zakupionych w ramach interwencji publicznej przez państwowe agencje interwencyjne. Sprzedaż produktów może nastąpić tylko w sposób, który nie spowoduje zakłócenia rynku. Na szczególnych zasadach uregulowano w art. 26 reguły sprzedaży cukru.

Innym sposobem gospodarowania zapasami interwencyjnymi jest **dystrybucja wśród najbardziej potrzebujących** (art. 27 WOR) – produkty stanowiące zapasy interwencyjne mogą być udostępnione organizacjom charytatywnym w celu umożliwienia ich dystrybucji między osoby najbardziej potrzebujące we Wspólnocie (art. 27 rozp. nr 1234/2007). Dystrybucja ta ma charakter bezpłatny lub odpłatny, ale cena w żadnym przypadku nie jest wyższa od ceny uzasadnionej kosztami poniesionymi przez wyznaczoną organizację w ramach prowadzenia akcji.

Kolejnym mechanizmem bezpośredniej ingerencji w obrót gospodarczy produktami rolnymi jest **przechowywanie produktów**, uregulowane w art. 28–43 WOR. Istota tej instytucji polega na przyznaniu dopłat przedsiębiorcom, którzy zobowiążą się do magazynowania określonego produktu przez wymagany okres na własny koszt i ryzyko. Dopłaty z tytułu przechowywania stosowane są alternatywnie bądź równolegle w stosunku do skupu interwencyjnego. W odniesieniu do niektórych produktów rynku mleka mają charakter dopłat obowiązkowych. W stosunku do produktów określonych w art. 31 (cukier, oliwa, wołowina, niektóre produkty mleczne, wieprzowina, mięso baranie i kozie) dopłaty są fakultatywne. Przesłanką udzielania wskazanych dopłat jest relacja między wy-

¹² Por. wyrok ETS z 12 października 2004 r., C-87/00, Roberto Nicoli v. Eridania SpA, ZOTSiSPI 2004/10A/I-09357.

sokością średnich cen rynkowych a ceną referencyjną produktu. Jeżeli ceny rynkowe są niższe przez określony czas niż oznaczony poziom ceny referencyjnej, agencje interwencyjne zobowiązane są do wszczęcia procedury przetargowej prowadzącej do wyboru przedsiębiorców, z którymi zostaną zawarte umowy o dopłaty z tytułu przechowywania. Wysokość dopłat ustalana jest przez KE na podstawie kosztów przechowywania i prawdopodobnych cen rynkowych w danym sektorze (art. 29–31 WOR).

SPECJALNE ŚRODKI INTERWENCYJNE

Do specjalnych środków interwencyjnych (art. 44–54 WOR) zalicza się w pierwszym rzędzie **nadzwyczajne środki wspierania rynku**, które mogą zostać zastosowane przez Komisję Europejską w razie wystąpienia ograniczeń wynikających ze stosowania środków zwalczania rozprzestrzeniania się chorób zwierząt. Stosowane są na wniosek zainteresowanego państwa lub państw członkowskich (art. 44 ust. 3 WOR). Środki te mogą być stosowane wyłącznie wtedy, gdy zainteresowane państwo lub państwa członkowskie zastosowały środki zdrowotne i weterynaryjne w celu wyeliminowania choroby, a także wyłącznie w zakresie i przedziale czasowym niezbędnym do wsparcia rynku (art. 44 ust. 2). Zakres przedmiotowy, z racji przesłanek stosowania tego instrumentu, obejmuje sektory produkcji zwierzęcej.

Na wniosek państwa członkowskiego mogą zostać przez KE przyjęte także nadzwyczajne środki wspierania rynku, które związane są z utratą zaufania konsumentów, wynikającą z zagrożeń dla zdrowia publicznego bądź dla zdrowia zwierząt (powodują zakłócenia na rynku).

Szczególny charakter tych instrumentów wynika także z faktu, że są finansowane jedynie częściowo z budżetu ogólnego UE – 50–60%.

Formalnie odmiennym instrumentem specjalnych środków interwencyjnych są tzw. **specjalne środki rynkowe**, które mogą zostać zastosowane w odniesieniu do rynków zboża i ryżu (art. 47 i 48 WOR) oraz rynku cukru (art. 49). Środki te mogą zostać podjęte przez KE w razie wyjątkowo niekorzystnej sytuacji rynkowej we wskazanych sektorach. W szczególności środki rynkowe mogą zostać przedsięwzięte, jeżeli nastąpił lub może nastąpić spadek cen w odniesieniu do ceny interwencyjnej (art. 47 ust. 1 WOR) bądź w celu zapobieżenia stosowaniu na dużą skalę typowej interwencji publicznej lub zapobieżeniu niedoborom wskutek klęsk żywiołowych (art. 48 ust. 1 WOR).

W ramach podejmowanych działań Komisja określa charakter i zastosowanie specjalnych środków interwencyjnych oraz warunki i procedury sprzedaży lub inne formy zbytu produktów objętych tymi środkami.

Specjalnymi środkami rynkowymi – stosowanymi na rynku cukru – są: omówiona wcześniej cena minimalna buraków (art. 49 WOR), porozumienia mię-

dzybranżowe (art. 50), opłaty produkcyjne (art. 51) oraz system wycofywania z rynku (art. 52).

Porozumienie międzybranżowe polega na określeniu ujednoczonych regionalnie warunków zakupu surowców do produkcji cukru między plantatorami surowców a przedsiębiorstwami cukrowniczymi (art. 50 ust. 2 WOR). **Opłata produkcyjna** pobierana jest od przedsiębiorstw cukrowniczych. Wysokość opłaty uzależniona jest od wielkości kwoty produkcyjnej przyznanej przedsiębiorstwu w danym roku gospodarczym (art. 51 ust. 2 WOR).

Wycofanie cukru z rynku polega na wyłączeniu z obrotu oznaczonej ilości niektórych produktów objętych organizacją tego sektora. Celem wycofania jest zachowanie równowagi rynku na poziomie cenowym bliskim cenie referencyjnej. Przesłankę działania stanowi prognozowana tendencja rynkowa w danym roku gospodarczym (art. 52 ust. 1 i 2 WOR).

INSTRUMENTY OGRANICZANIA PRODUKCJI

Klasycznym w prawie wspólnotowym środkiem ograniczania produkcji są **kwoty produkcyjne**, które stosowane są na rynku mleka¹³ oraz cukru (art. 55 ust. 1 WOR).¹⁴

Podstawowym celem funkcjonowania systemu kwot produkcyjnych jest zmniejszenie dysproporcji między podażą a popytem oraz wynikających z tej zależności nadwyżek strukturalnych, a więc zapewnienie odpowiedniej równowagi rynkowej.

System kwotowania polega na określeniu dla całej WE kwoty globalnej produkcji. Ta wielkość podlega następnie podziałowi między poszczególne państwa członkowskie na tzw. kwoty krajowe (regionalne). W dalszej kolejności organy państw członkowskich dokonują podziału kwot między poszczególnych indywidualnych producentów rolnych (kwoty indywidualne).¹⁵

Kwota produkcyjna oznacza określenie maksymalnej ilości produktu, jaki może zostać wprowadzony do obrotu w danym roku gospodarczym. W razie przekroczenia tej kwoty producent zobowiązany jest do wniesienia opłaty z tytułu nadwyżek produkcyjnych (art. 55 ust. 2 rozp. nr 1234/2007).

¹³ Na temat ewolucji systemu kwot produkcyjnych na rynku mleka zob. w szczególności: M. Cardwell, *Milk quotas*, Oxford 1996.

¹⁴ Szerzej: E. Tomkiewicz, *Limitowanie produkcji w ustawodawstwie rolnym Wspólnoty Europejskiej na przykładzie kwot mlecznych*, Warszawa 2000; eadem, *Geneza i funkcje środków limitowania produkcji rolnej w świetle orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości*, „Przegląd Prawa Europejskiego” 2002, nr 1, s. 45–52.

¹⁵ Na uwagę zasługuje terminologiczne ujednoczenie pojęć stosowanych w odniesieniu do systemu kwot cukru i systemu kwot mlecznych. Pojęcia „krajowa ilość referencyjna” i „indywidualna ilość referencyjna”, stosowane na rynku mleka, zostały zastąpione terminami „kwota krajowa” i „kwota indywidualna”.

Opłata z tytułu przekroczenia kwoty produkcyjnej jest ustalana na poziomie odstraszającym i wnoszona przez państwa członkowskie niezwłocznie po przekroczeniu kwoty krajowej. Państwo członkowskie powinno podzielić ciężar płatności między producentów, którzy przyczynili się do tego przekroczenia. Producenci odpowiadają przed danym państwem członkowskim za zapłacenie swojej części opłaty wyrównawczej, ze względu na sam fakt przekroczenia dostępnej im ilości. Dochody uzyskane w wyniku zastosowania dodatkowej opłaty wyrównawczej mogą zostać wykorzystane wyłącznie do finansowania wydatków Europejskiego Funduszu Rolnego Gwarancji lub Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

SYSTEMY POMOCY

Pomoc z tytułu przetwórstwa (art. 86–95 WOR) obejmuje rynki suszu paszowego oraz lnu i konopi. Pomoc przyznawana jest przedsiębiorstwom zajmującym się przetwórstwem produktów danego sektora (art. 86 ust. 1 i 91 ust. 1 WOR). Polega na przyznaniu dopłat do każdej tony produktu, która była przedmiotem umowy między przedsiębiorcą a producentem surowca. W ramach systemu pomocy określane są tzw. **maksymalne ilości gwarantowane**, których charakter jest zbliżony do kwot produkcyjnych. Ilość gwarantowana polega na określeniu wielkości produkcji, do której przysługuje wsparcie finansowe w postaci dopłat do przetwórstwa (por. art. 89 i 94 WOR).

Refundacje produkcyjne, uregulowane w art. 96–98 rozp. nr 1234/2007, mogą być stosowane na rynkach skrobi i cukru. Refundacja produkcyjna polega na udostępnieniu produktów rolnych podstawowych (surowców) przetwórcom po cenie niższej od ceny wynikającej ze stosowania wspólnych cen (por. pkt 42 preambuły).¹⁶ Wysokość refundacji jest określana przez KE.

We wspólnej organizacji rynku cukru przewidziano możliwość przyznawania refundacji produkcyjnej, w przypadkach gdy podczas wytwarzania niektórych produktów przemysłowych, chemicznych lub farmaceutycznych, wyniknie potrzeba przyjęcia środków mających na celu udostępnienie określonych produktów cukrowniczych.

Kolejną postacią pomocy stanowią **dopłaty do przetwórstwa** produktów (art. 99–100 WOR). Są to dopłaty z tytułu przetwórstwa produktów rolnych w celach niespożywczych, np. przetwórstwa na pasze oraz w przemyśle chemicznym.

W sektorze mleka obowiązują również **dopłaty do konsumpcji** niektórych produktów. Dopłaty polegają na przyznaniu przetwórcom dopłat do przetworów mlecznych, które następnie dostarczane są nieodpłatnie uczniom (art. 102 WOR)

¹⁶ Wyrok ETS z 7 grudnia 2000 r., C-2/99, Döhler GmbH v. Hauptzollamt Darmstadt, LEX nr 83130.

oraz dopłat umożliwiających zakup śmietanki, masła i masła skondensowanego po obniżonych cenach przez organizacje i instytucje niekomercyjne oraz niektórych przedsiębiorców (art. 101).

NORMY HANDLOWE I WARUNKI PRODUKCJI

Normy handlowe stanowią minimalne wymagania dla produktów rolnych, które mają być objęte wsparciem w ramach wspólnej organizacji rynków (art. 113–118 WOR). Normy dotyczą w szczególności jakości produktów, podziału na klasy, wagi, rozmiaru, pakowania, opakowywania, przechowywania, transportu, prezentacji, pochodzenia i oznakowania. Stosowanie norm handlowych dla produktów rolnych ma przyczynić się do poprawy warunków ekonomicznych w zakresie produkcji, wprowadzania ich do obrotu oraz do poprawy jakości (motyw 54 preambuły cyt. rozp.). Stosowanie tego rodzaju norm leży zatem w interesie producentów, przedsiębiorstw handlowych i konsumentów. Normy takie przewidziane są przede wszystkim na rynku mleka (mają charakter obligatoryjny – spełnienie norm warunkuje możliwość wprowadzenia do obrotu), a także dla drobiu i jaj, oliwy z oliwek, bananów, żywych roślin.

Szczególną postać wymagań jakościowych stanowi **certyfikacja** produktów (art. 117 WOR). Certyfikaty można wydawać wyłącznie dla produktów spełniających minimalne wymagania jakościowe obowiązujące na danym etapie wprowadzania do obrotu i stosowane są na rynku chmielu.

HANDEL Z PAŃSTWAMI TRZECIMI

Zgodnie z art. 128 rozp. nr 1234/2007, zakazane jest stosowanie w handlu z państwami trzecimi nieprzewidzianych cyt. rozporządzeniem opłat o skutku równoważnym do ceł oraz stosowanie ograniczeń ilościowych lub środków o skutku równoważnym. W istocie rzeczy katalog instrumentów, które służą ochronie wspólnego rynku przed konkurencją tańszych produktów rolnych z państw trzecich, jest jednak bardzo rozbudowany. Odmienne jednak niż w przypadku instytucji służących regulacji rynku wewnętrznego, prawodawstwo wspólnotowe nie formułuje szczególnych instrumentów, właściwych jedynie sektorowi rolnemu. W zakresie importu i eksportu produktów rolnych stosowane są tradycyjne konstrukcje prawne. Uwagę może zwracać jedynie restrykcyjne stosowanie tych instrumentów oraz duża wysokość obciążeń celnych.

PRZYWÓZ

Zasadniczym elementem ochrony wspólnego rynku są **pozwolenia na przywóz**. Wydawane są przez organy państw członkowskich w odniesieniu do produktów, w stosunku do których KE nałożyła taki obowiązek. Zgodnie z art. 133 WOR, pozwolenia wydawane są pod warunkiem złożenia odpowiedniego zabezpieczenia gwarantującego, że produkty zostaną przywiezione w okresie ważności pozwolenia. Zabezpieczenie ulega przypadkowi, jeżeli przywóz nie został zrealizowany lub jeżeli został zrealizowany jedynie częściowo, w okresie ważności pozwolenia.¹⁷

Do klasycznych instrumentów regulacji importu należą cła. Zgodnie z art. 135 WOR, w odniesieniu do produktów rolnych mają zastosowanie stawki należności przywozowych przewidziane we wspólnej taryfie celnej, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej.¹⁸

Na szczególną uwagę zasługują w tym miejscu **dodatkowe należności celne**, które stosowane są w celu przeciwdziałania niekorzystnemu wpływowi na rynek wspólnotowy importu niektórych produktów rolnych.¹⁹

Według art. 141 WOR, dodatkowe należności celne przywozowe są stosowane w odniesieniu do produktów sektora zbóż, ryżu, cukru, wołowiny i cielęciny, mleka i przetworów mlecznych, wieprzowiny, mięsa baraniego i koziego, jaj, drobiu i bananów. Przesłanką stosowania tego instrumentu jest wprowadzenie produktu na wspólny rynek po cenie (wartości importowej) niższej od wartości zgłoszonej przez WE Światowej Organizacji Handlu (WTO), tzn. ceny progowej. Dodatkowe należności stosowane są także, jeżeli wielkość przywozu w dowolnym roku przekracza określony poziom, tzw. wielkość progową.

Tradycyjnym również instrumentem kontroli importu są **kontyngenty taryfowe** na przywóz produktów rolnych. Podstawą do określenia kontyngentów są umowy międzynarodowe zawarte zgodnie z art. 300 Traktatu lub zgodne z innym aktem prawnym przyjętym przez Radę. Kontyngenty są administrowane przez KE (art. 144 WOR).

¹⁷ Por. wyrok ETS z 11 lipca 2006 r., C-313/04, Franz Egenberger GmbH Molkerei und Trockenwerk v. Bundesanstalt für Landwirtschaft und Ernährung, LEX nr 226769; wyrok ETS z 15 lipca 2004 r., C-37/02, Di Lenardo Adriano Srl i Dilexport Srl v. Ministero del Commercio con l'Estero, ZOTSiSPI 2004/7B/I-06911.

¹⁸ Rozporządzenie Rady (EWG) nr 2658/87 z 23 lipca 1987 r. w sprawie nomenklatury taryfowej i statystycznej oraz w sprawie Wspólnej Taryfy Celnej. Dz.U. UE L 256 z 7.9.1987, s. 1-675.

¹⁹ Wyrok ETS z 6 grudnia 2005 r., C-461/03, Gaston Schul Douane-expediteur BV v. Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, LEX nr 225985.

WYWÓZ

Podstawowym instrumentem, który ma umożliwić szerszy eksport wspólnotowych produktów rolnych, są **refundacje wywozowe** (art. 162–170 WOR). Celem refundacji jest pokrycie różnicy między notowaniami cenowymi (cenami osiąganymi na rynkach światowych) produktu a cenami we Wspólnocie. Refundacje stosowane są jedynie w zakresie niezbędnym do umożliwienia wywozu produktów.²⁰ Zakres przedmiotowy refundacji obejmuje rynki: zbóż, ryżu, cukru, wołowiny i cieleciny, mleka i przetworów mlecznych, wieprzowiny, jaj, drobiu. Zgodnie z art. 164 WOR, wysokość refundacji wywozowych ustalana jest przez KE i może być zróżnicowana w zależności od miejsca przeznaczenia eksportowanego produktu. System refundacji może być ustalany w regularnych odstępach czasu bądź w drodze zaproszenia do składania ofert przetargowych.

SUMMARY

The paper aims at a synthetic presentation of the system of basic legal institutions specified in the directive of the Council (WE) no. 1234/2007, establishing a new organisation of agrarian markets and detailed rules concerning several agricultural products (the directive on the uniform common market organisation).²¹ Reflections pertain to the legal instruments of the support for individual production sectors comprising various instruments of direct intervention in the production and agricultural products sales. The analysed directive standardizes the solutions included so far in several dozen normative acts and constitutes a uniform basis for pursuing interventionist policy in agriculture.

²⁰ Por. wyrok ETS z 28 czerwca 2007 r., C-1/06, Bonn Fleisch Ex- und Import GmbH v. Hauptzollamt Hamburg-Jonas, LEX nr 287355; wyrok ETS z 27 kwietnia 2006 r., C-27/05, Elfering Export GmbH v. Hauptzollamt Hamburg-Jonas, LEX nr 226499.

²¹ Dz.U. UE L 299 z 16.11.2007, s. 1–149.